

TENTOONSTELLING

35m³ jonge architectuur

noA.architecten

21.02.2008 – 22.03.2008

[Tentoonstelling](#) / [Exposition](#) / [Exhibiton](#)

deSingel

Internationale Kunstcampus

INLEIDING

Van 2005 tot 2008 programmeren deSingel en het Vlaams Architectuurinstituut gedurende drie seizoenen gezamenlijk de tentoonstellingsreeks '35m³ jonge architectuur'. De titel verwijst naar de ruimte (283 x 408 x 303 cm) waarbinnen de actuele productie of de papieren visie van een nieuwe generatie architecten gepresenteerd wordt.

Jonge veelbelovende architecten worden uitgedaagd creatief om te springen met de beperkingen van deze tentoonstellingsruimte. Aan de hand van één of meerdere realisaties, een statement, een visie, een theoretische reflectie, een installatie, ... portretteren ze hun drijfveren, hun aanpak en praktijk.

Tot op heden werden volgende architectenbureaus gepresenteerd: Office kgdvs (Brussel), Van Belle & Medina (Antwerpen), Dessauvage & Mohammadi (Brugge), Kristoffel Boghaert (Gent), Jo Taillieu (Gooik), De Vylder & Hofkens (Gent), NU architectuuratelier (Gent), noumenon (Brussel), D'haeseleer & Kimpe & Poelaert (Antwerpen/Gent), URA architecten (Brussel) en BARAK (Gent).

Moritz Küng / Katrien Vandermarliere

AAN HET WOORD

Over zin en onzin van het tentoonstellen van architectuur kan je uitweiden, deSingel stelt het probleem wel erg scherp. Ze nodigt architecten uit om hun werk te tonen in een gesloten kleine box. Wat te doen? Laten we deze box tonen als box. Binnenin enkele aanpassingen: een spiegel als perspectief, een kleur aan de wand, een tekening op de grond. We benadrukken de plek, hier en nu. Verder laten we de kamer leeg. Foto's, plannen of maquettes ontbreken. Deze ruimte volstaat, we laten de bezoeker een kamer ervaren, maar gaat hij wel binnen in de box? Nog een vingerwijzing. Aan de ingang leggen we een imaginair plannetje. Voor onze architectuur, gelieve zich te wenden tot ginds. Trek naar buiten, ervaar bouwwerken in werkelijkheid, ze staan er altijd, in open lucht.

noA ontstond toevallig. Ik heb Philippe ontmoet tijdens mijn studies in Gent en Jitse op mijn werk in Londen. Op een dag belt Philippe ons op en vroeg om samen deel te nemen aan een wedstrijd. Met zijn drieën gingen we aan de slag en wonnen de wedstrijd. Dan volgde nog een wedstrijd en nog een prijs. We bouwden en tijdens het bouwen ontvingen we nog een bouwopdracht. Enzovoort. We werken samen omdat we goed samenwerken.

Ik maakte veel tekeningen en schetsen, tijdens en na mijn studies. En plots gebeurde er iets. Ik ging naar de werf en zag mannen in de weer om muren op te trekken, op basis van mijn plan. Een getekende lijn groeide uit tot een betonnen gevel. Een aanzet op papier kreeg vorm in de ruimte, definitief en bepalend. De schets werd werkelijkheid. Op dat moment begreep ik de ware aard van een architect, iemand met verantwoordelijkheid.

We nemen deel aan een wedstrijd van een crematorium te Holsbeek. Samen trokken we naar Stockholm om er de begraafplaats van Asplund en Lewerentz te zien. Die uitstap was een geweldige ervaring. Sobere gebouwen in harmonie met bomen en met een nobel gebaar naar de mens die zijn naaste ten grave moet dragen. Die architectuur troost, geeft kracht, reikt ver. Met weinig middelen maar meesterlijk toegepast. Terug thuis werkten we aan de site van Holsbeek. Bouwen voor de dood was een intense ervaring, zowel fysisch als psychisch. We begrepen aan den lijve hoe gebouwen en gevoelens intens samengaan. Dat moet altijd zo zijn. Ook de architectuur voor het leven mag emoties onthullen.

Ik zag een affiche met de woorden no jazz. Je leest no jazz en je weet meteen dat jazz op de agenda staat. Zo schreven we noA. Eerst de naam, later het verhaal; architecten dienen zich vandaag te verantwoorden met 'een visie'. Hoofdletter A wijst naar de architect die zich kunstenaar voelt: hij scheidt zelfbewust, met een opzichtig gebaar, om zichzelf te redden. Wij houden van de kleine letter a, architectuur die aandacht heeft voor het andere. Voor de omgeving, de mens, het klimaat, de tijd. Architectuur met een grote A valt op, steekt zijn puntig hoofd uit boven anderen, geniet applaus om zijn glinsterend uiterlijk. Architectuur met een grote A geniet applaus om zijn glinsterend uiterlijk. Architectuur met een kleine A ziet het nobele van een ruwe kei. A of a, Aalto vinden we ook schitterend.

Bij een bouwopdracht willen we de vraag goed begrijpen. Men vraagt ons 'maak een gebouw voor dit gebruik op die plek dat moet voldoen aan die eisen en met die eigenschappen'. Maar achter die vraag schuilt verwarring en twijfel, veel mensen weten niet zo goed wat ze willen bouwen al vermoeden ze van wel. We formuleren de opdracht opnieuw en opnieuw, tot de vraag erg duidelijk wordt. Dan volgt zo het antwoord, zonneklaar.

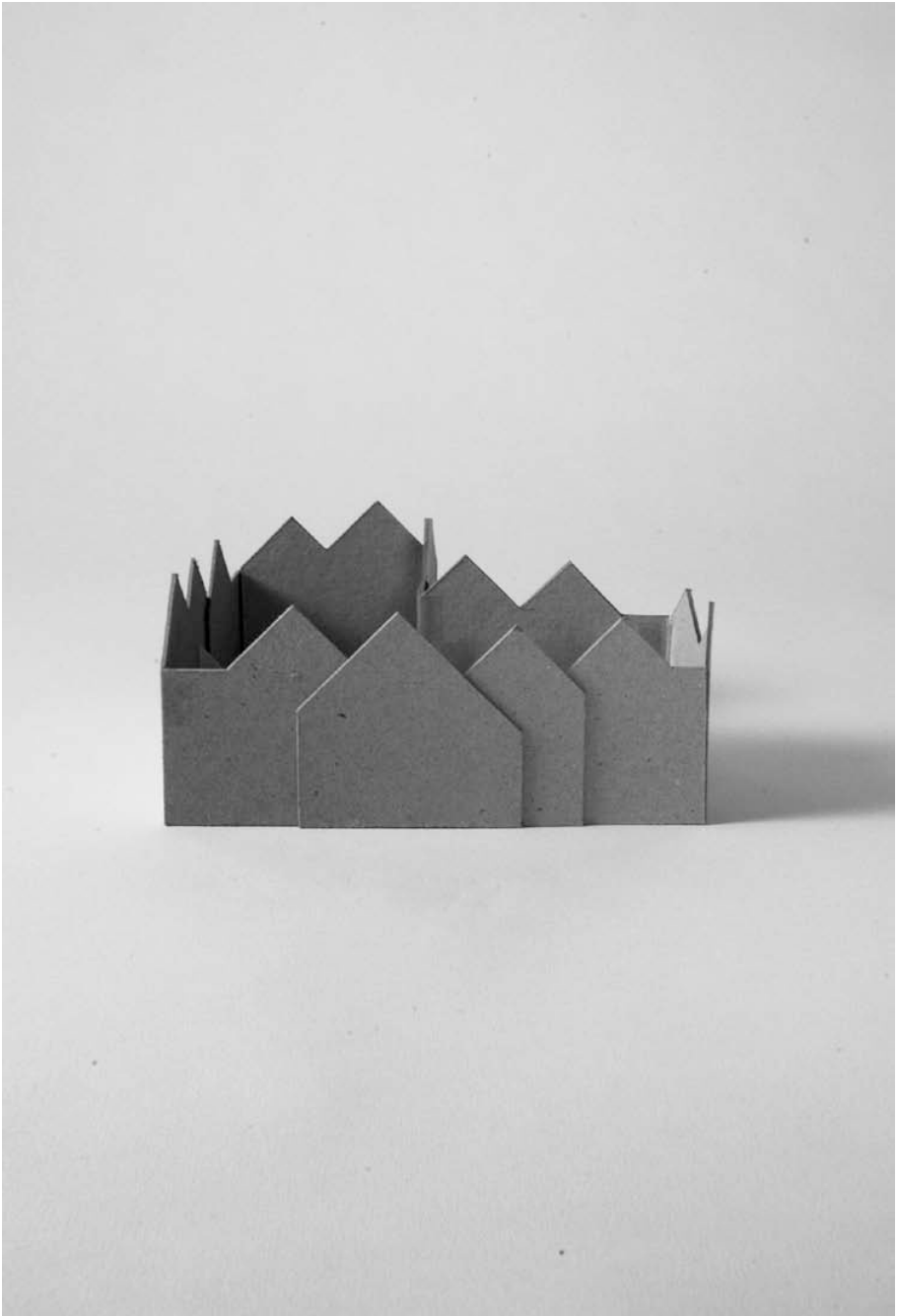

Ik hou van het woordje 'desondanks'. Een sleutelwoord in ons werk, zeker ook in het project van het stadhuis van Kortrijk. De stad had een aankoop gedaan, een kantoorgebouw uit de jaren zestig. Het gelijkvloers dat ooit diende als een bank moest nu stadhuis worden. De immense oppervlakte omvatte één voorname marmeren hall met rondom tientallen loketten waar geen vlekje licht binnenviel. Wanden en plafonds, alles vals. En toen begonnen we met verbouwen. We openden een gevel naar de straat toe, we maakten openingen in het plafond en plaatsten er serres op, we braken de binnenruimte af tot op de structuur. En wat kwam tevoorschijn? Een uitgestrekte ruimte vol licht, mooie bekistingpatronen, een ranke structuur. Desondanks een kantoorgebouw waar schoonheid zoek was, bereikten we een succes. Ondertussen groeit het gras op het dak.

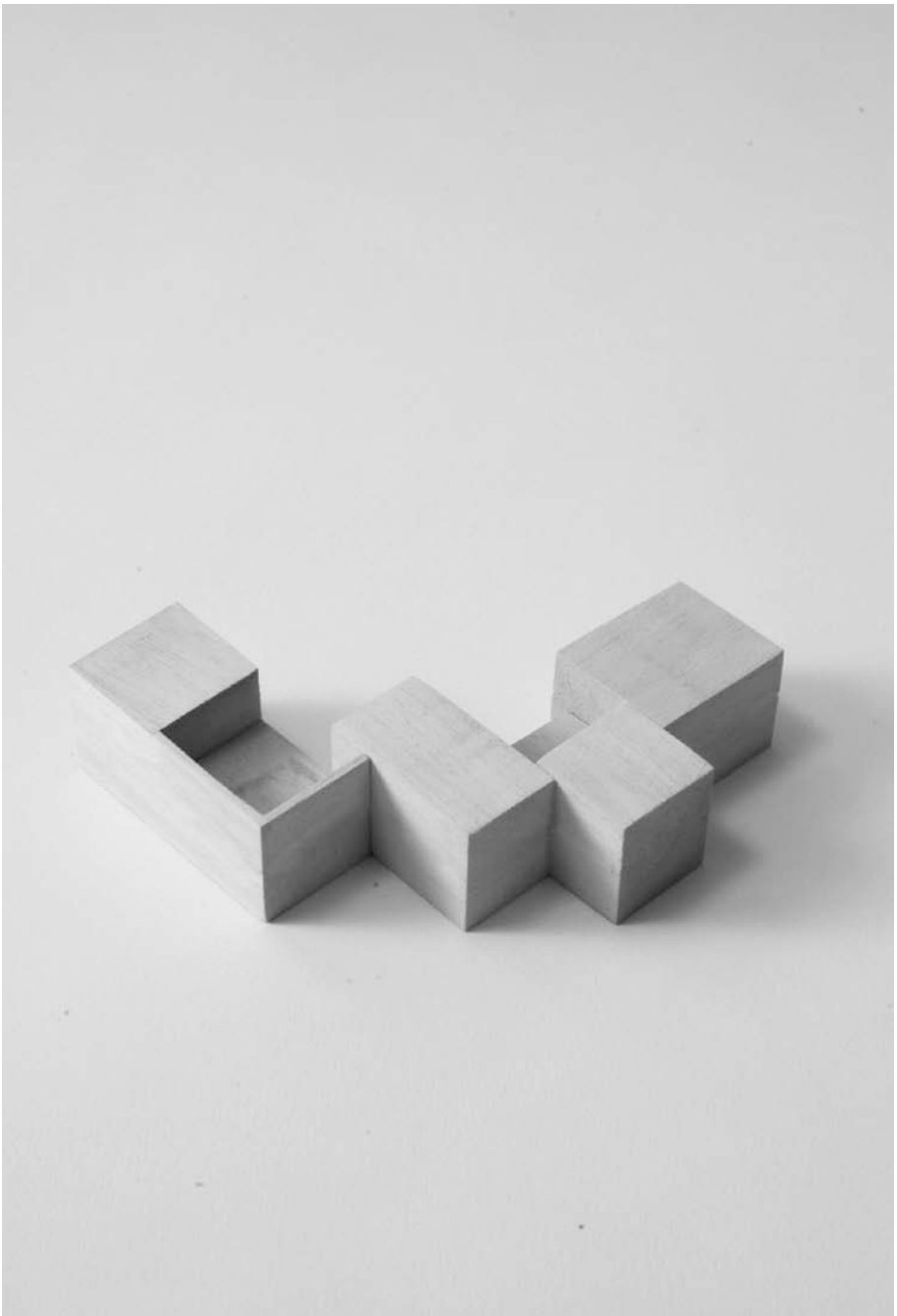

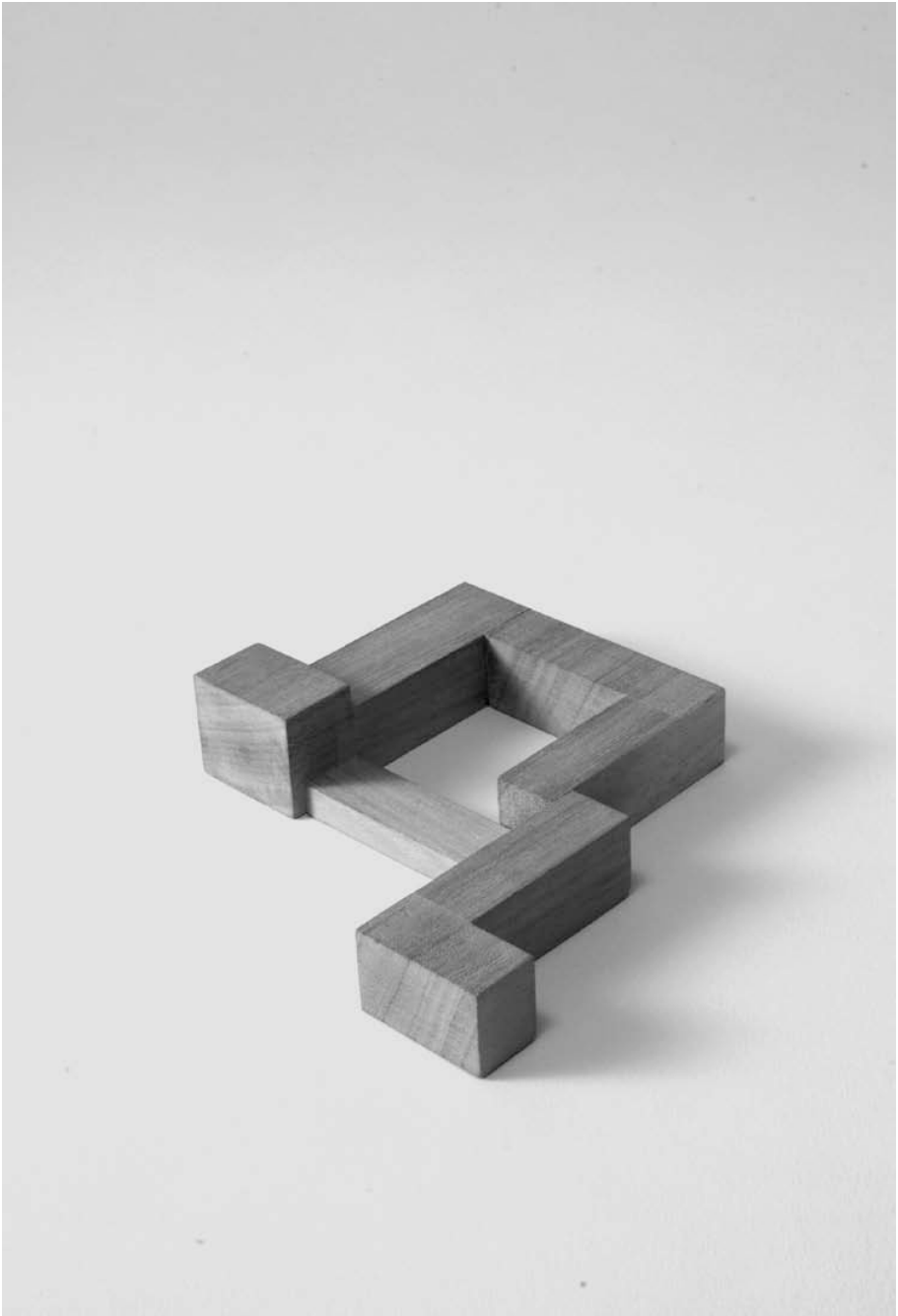
Carl Andre en Donald Judd hebben grote indruk op mij gemaakt. Wat een gebaar, kijk en zie de kunst van een baksteen op de grond. Als een baksteen voldoende is om schoonheid te scheppen, dan moet een stapel bakstenen, wat een gebouw is, toch die kracht behouden. Ik hou van kunst die dichtbij het materiaal blijft. Sommige jazz doet dat ook, John Zorn bespeelt noten als ruw materiaal.

We zoeken altijd naar een eenvoudige oplossing. Bij het stadhuis van Menen is dat expliciet. We nemen deel aan de wedstrijd, maken plannen, bezoeken meerdere keren de plek. En gaandeweg vinden we één oplossing; een plan dat voor de hand ligt. We herstellen alle ruimtes met een historische waarde en voegen ze samen tot één geheel. Een egaal blank licht heerst in de diverse kamers. In het midden, op de koer, plaatsen we een nieuw monumentaal element dat nauwelijks de oudere gebouwen aanraakt. Een skelet met grote ramen en slanke zuilen, een transparant middelpunt. Dit raster verbindt de niveaus, ordent, verlicht, verruimt, maakt het totaal doorzichtig. Het stadhuis laten we haast onaangeroerd, de ingrepen lijken onzichtbaar. Tijdens het tekenen van deze plannen, dachten we 'dit is te vanzelfsprekend, alle deelnemers van de wedstrijd komen wel af met deze oplossing'. Maar we keken op van de verschillen.

Als architect teken je niet op een blanco pagina. Je krijgt een blad vol tekens met de vraag 'maak een mooie tekening'. Op het blad zie je sporen van gebouwen, wegen, grenzen. Dan neem je de pen: lijnen aanscherpen, kanttekeningen zetten, tekens doorhalen en corrigeren, open ruimtes creëren, ... Uiteindelijk lijkt je plan op een tekening gemaakt op een blanco blad.

Bouwen doe je op een plek die je meestal vreemd is: een perceel langs een autoweg, een kavel in een woonwijk, een gebouw in een historisch centrum. We trekken er naar toe, verkennen de wijk, raken hoeken en kanten aan. “Stenen spreken. Steden spreken. Ruïnes en skylines: een verhaal van mensen. De overlevering spreekt. De stad is een stem, spreektaal.” dicht Simon Vinkenoog. Dus luisteren we. Sommige stemmen klinken luid, andere stil. Een eeuwenoud gebouw spreekt duidelijke taal, maar een lapje grond in niemandsland zoekt nog naar woorden. In Baasrode krijgen we de opdracht om de wijk van de scheepswerf opnieuw in te richten. Dat prachtige gebouw uit de achttiende eeuw dicteert ons als het ware, we bouwen nu in dialoog met toen. Maar elders heerst er spraakverwarring. In Liedekerke hebben we een politiecommissariaat gebouwd. Bij een eerste bezoek leidde de GPS ons naar een bevreemdend oord, tussen kantoorgebouwen aan een drukke weg en kleine familiewoningen verloren aan de achterkant. Hier zoeken we naar sporen, leren we ons oriënteren. We hebben een volume gemaakt met diverse hoogten, lager aan de zijde van de huizen, hoger aan de drukke baan. Ook zijdelings zijn er sprongen en niveauverschillen. Grote ramen, los verspreid over de gevels, nodigen uit. Een gebouw dat in alle richtingen wilt bemiddelen, de buurt mondig maakt en zegt ‘laten we beginnen’.

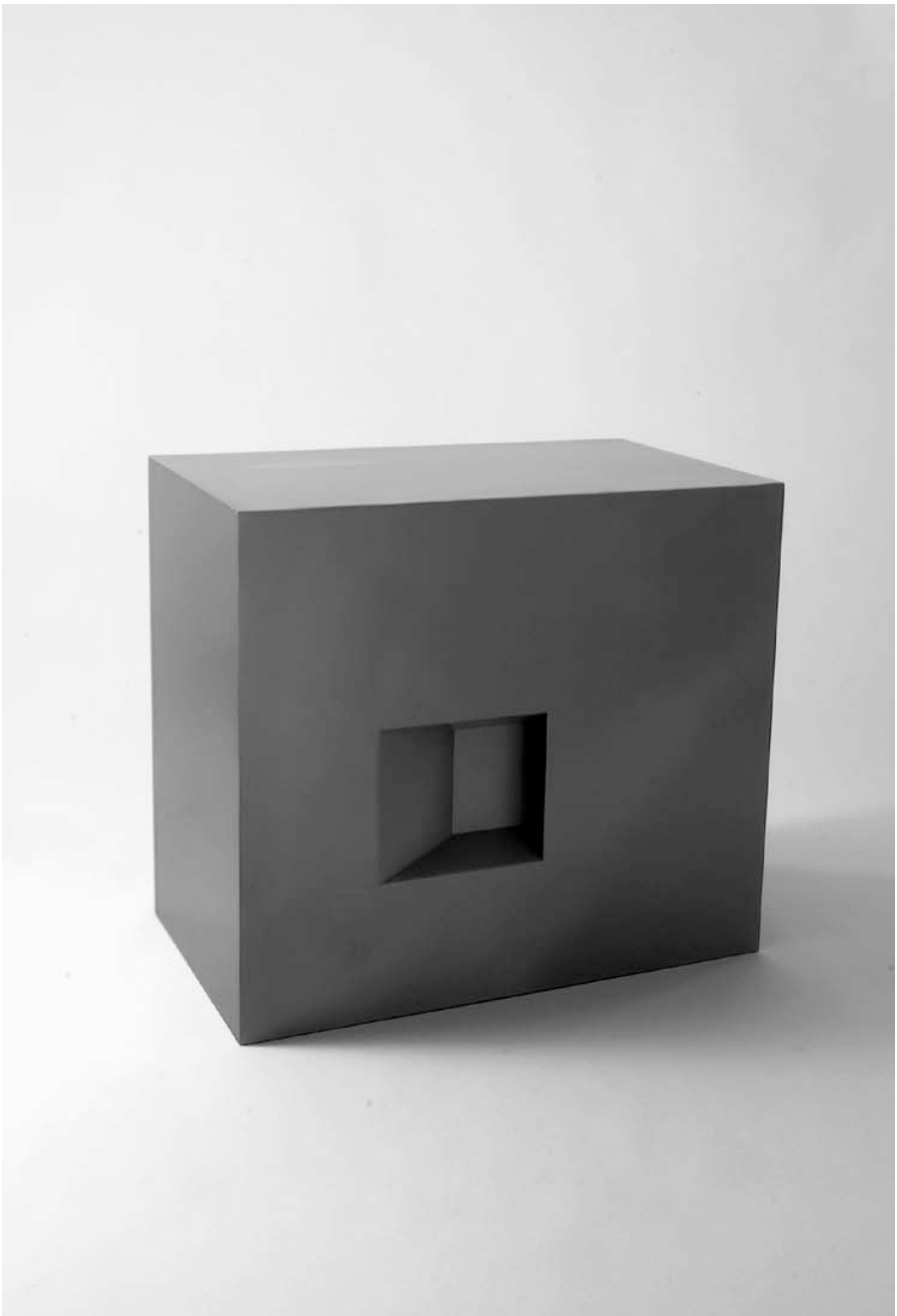

Media en onderwijs spannen zich in om originaliteit als de belangrijke factor van de kunsten te promoten. Dat is erg romantisch; kijk naar de kunstenaar die als enkeling een nieuwe taal uitvindt, wat oorspronkelijk en heroïsch. Als student spande ik me in om naar buiten te komen met nieuwe vormen, spitsvondigheden, originele gedachten. Maar gaandeweg vond ik dit vormenspel zinloos. Ik geloofde meer in de typologie van de architectuur, in een logica van bouwen die beantwoordt aan wetten van duizend jaar oud, in een taal die geleidelijk evolueert. Ik had oog voor anonieme architectuur van boerderijen, kastelen, bruggen, kloosters, loodsen, torens, ... Architectuur zonder architect, bouwvakkers gingen aan de slag en zetten gebouwen neer die morgen nog overeind staan. Ik heb me steeds minder bekommerd om originaliteit.

We leven in een tijd van functionaliteit, alles moet dienen. Wat wordt er vandaag gebouwd? Fabrieken, winkelcentra, kantoren. Ruimten met een praktisch nut. Dat vertaalt zich naar de buitenkant, je ziet wat je ziet. Momenteel zetten we op de oever van de Schelde een hoog bouwwerk neer, een station voor hoogspanning. Binnen staan machines maar het exterieur blijft gesloten. Een voorbijganger kan zich verwonderen, 'vreemd, wat is dat?'. Het is een zwijzaam gebouw, een raadsel. Stenen kunnen een mysterie bevatten.

35m³ installatie

Voor 35m³ wordt 'het gebouw als illusie' gethematiseerd door middel van een installatie. Spiegels en gekleurde wanden suggereren een tentoonstellingsruimte met zeventien zalen, een virtueel circuit dat als het ware naar enkele van hun projecten leidt.

4 spiegels (2 keer 186 x 248 cm / 2 keer 142 x 248 cm)
voorzetwanden en schuifdeur
beschilderde vloer, zwarte viltstift
4 grijstinten voor wanden
2 tl-lampen

Met dank aan:

AGC Gedopt, glass unlimited, Wijnegem
Häfele Belgium nv, Zele

Biografie

noA.architecten werd opgericht door An Fonteyne, Jitse van den Berg en Philippe Vierin. De samenwerking startte in 2000 met de bekroonde inzending voor de architectuurwedstrijd Meulestede-Noord in Gent. noA.architecten heeft sindsdien succesvol deelgenomen aan talrijke open en besloten prijsvragen. Dit leidde op korte termijn tot een uitgebreide portfolio van zeer verscheiden projecten.

An Fonteyne

Geboren in 1971 in Oostende. In 1994 afgestudeerd aan de Universiteit Gent. Na haar studie werkzaam bij DKV Architecten in Rotterdam en David Chipperfield Architects in Londen. Docent architectuurontwerp aan Sint-Lucas Brussel in 2005-2006.

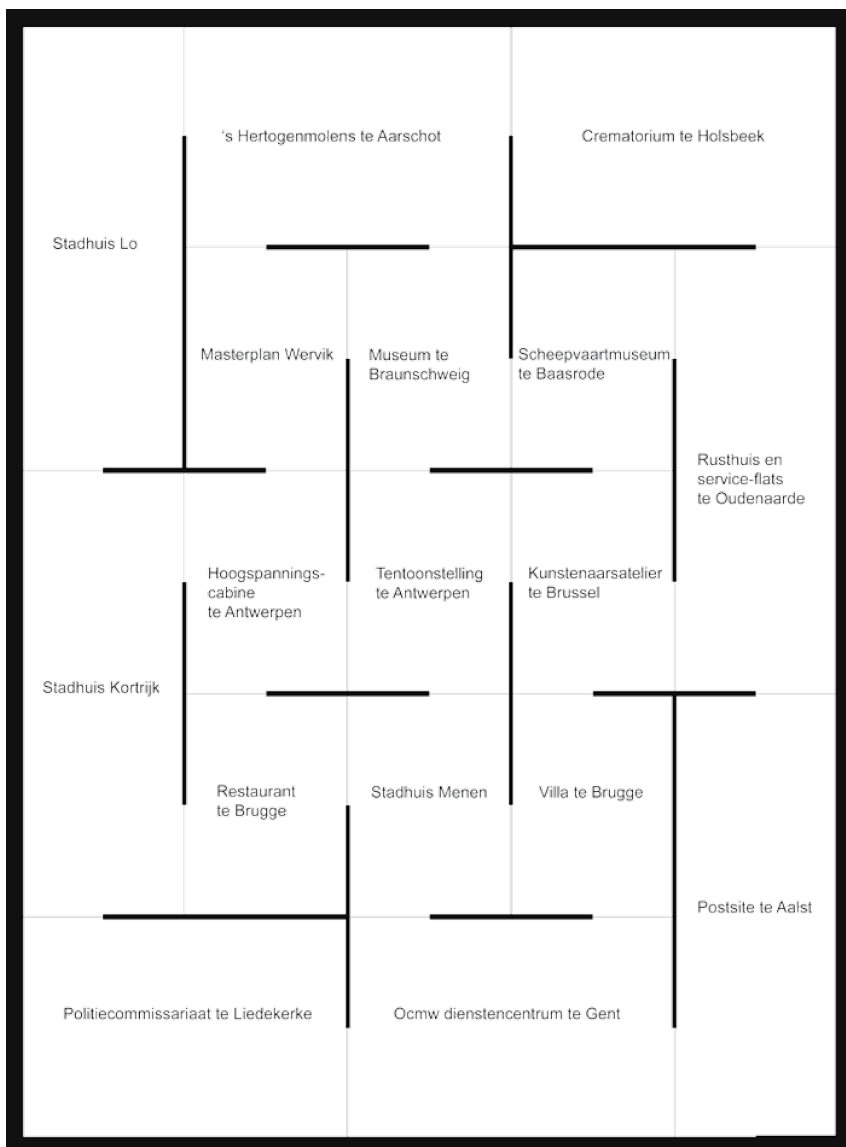
Jitse van den Berg

Geboren in 1971 in Nijmegen. Studeerde aan de TU Berlin en TU Delft. Tijdens en na zijn studies werkzaam bij Sauerbruch Hutton Architecten in Berlijn en David Chipperfield Architects in Londen en Berlijn.

Philippe Vierin

Geboren in 1969 in Brugge. Afgestudeerd aan de Universiteit Gent in 1992. Na zijn studie medewerker bij architect Stephane Beel in Brugge en KCAP in Rotterdam. Naast de samenwerking noA heeft hij tevens een architectenpraktijk in Brugge onder de naam Vierin Architecten.

Medewerkers sinds 2002 Danny Dezutter, Christophe van Boxtel, Gert Somers, Stijn Thomas, Freyke Hartemink, Tim Wallyn, Peter Verstraete, Michiel Pauwels, David Claus, Rendel Van Eyck, Simon Vermote, Kim Pecheur, Maarten Franssens, David Niville

Projecten (selectie)

- 2007 Herbestemming Romaanse kerk en pastorie, Ettelgem - masterplan
Verbouwing van papeterie tot ateliers en woningen, Brussel, voltooiing 2008
Nieuw stadhuis in Klooster, Lo - haalbaarheidsstudie
Inrichting Brasserie bij De Karmeliet, Brugge, voltooiing 2008
Herinrichting historisch stadhuis, Kortrijk, voltooiing 2008
Ontwikkeling stadhuissite, Kortrijk - haalbaarheidsstudie
- 2006 Basisschool 't Regenboogje, Brussel, voltooiing 2009
Stadsontwerp site Vrederecht St-Pol, Wervik - masterplan
- 2005 150/15 kV Onderstation Petrol, Antwerpen, voltooid 2008
Museale ontwikkeling voormalige scheepswerven, Baasrode, masterplan
- 2004 Politiekantoor Zone TARD, Liedekerke, i.s.m. Hans Verstuyft Architecten,
nieuwbouw, voltooid 2007
Scheepvaartmuseum, Baasrode - 1e fase, voltooid 2006
OCMW dienstencentrum, Gent, voltooiing 2009
Concertzaal De Kreun, Kortrijk
Woning, Brugge, ism. architect Peter-Jan Scherpereel, voltooid 2007
Herbestemming Pfizer site tot woningen, Brussel - haalbaarheidsstudie
- 2003 's Hertogenmolens, Aarschot – restauratie, uitbreiding en
herbestemming van een 16e eeuwse molencomplex tot hotel en brasserie,
voltooiing 2009
- 2002 Stadhuis Menen - restauratie, verbouwing en nieuwbouw, voltooid 2007
Vrijstaande woning, Oostende, voltooid 2004
Woon- en Zorgcentrum, Oudenaarde ism. architect Adinda Van
Geystelen, 1e fase voltooid 2007, voltooiing fase 2 2009
Uitbreiding van een rijwoning, Gent, voltooid 2003
- 2001 Stadhuis Kortrijk - verbouwing en herinrichting van bestaand
bankgebouw, voltooid 2003

Wedstrijden (selectie)

- 2008 11de architectuurbiënnale Venetië
- 2007 Herbestemming Postsite tot Administratief centrum, Aalst, Open oproep
Woningbouw De Ham, Oudenaarde
- 2006 Crematorium Hofheide, Holsbeek, Open oproep Vlaams Bouwmeester
Stadsontwerp site Vrederecht St-Pol, Wervik, 1ste prijs
- 2005 Bedrijfsverzamelgebouw, Lochristi, Open oproep Vlaams Bouwmeester
Overkapping tramhalte Heizel, Brussel
150/15 kV Onderstation Petroleum Zuid, Antwerpen 1ste prijs
- 2003 Willebroek - heraanleg van de as Watertoren - Station, ism. architecten
Gert Somers en Jonas Lindekens, 2de prijs
Herbestemming 's Hertogenmolens, Aarschot, Open oproep, 1ste prijs
- 2002 Stadhuis Menen, Open oproep Vlaams bouwmeester, 1ste prijs
Woon- en zorgcentrum, Oudenaarde, Open oproep, 1ste prijs,
ism. Adinda van Geystelen

- 2001 Herbestemming voormalig bankgebouw tot stadhuis, Kortrijk, 1ste prijs
Woningbouw Nieuwe Molens, Brugge, 2de prijs
- 2000 Herinrichting industriële Vetexsite met 25 woningen, Kortrijk,
gedeelde 1ste prijs
Cultureel Centrum Merelbeke, 2de prijs
- 1999 Herinrichting Meulestede Noord met 60 sociale woningen, Gent, 1ste prijs
Uitbreiding Herzog Anton Ulrich Museum, Braunschweig, Duitsland

Publicaties (selectie)

- 2008 Stadhuis Menen, Architectuurjaarboek Vlaanderen 06 07, VAI, 2008
Stadhuis Menen, A+ 210
Stadhuis Kortrijk, Scheepvaartmuseum Baasrode, Phaidon Atlas of the
21st Century Architecture
- 2007 Politiekantoor TARL, Liedekerke, New Belgian Architecture 4
- 2006 Stadhuis Kortrijk, Construire en béton - Bauen in Beton - Bouwen met beton
- 2005 Ruwe openheid - Uitbreiding stadhuis Kortrijk in voormalig bankgebouw
door noA.architecten, de Architect, maart 2005
- 2004 Stadhuis Kortrijk, Architectuurjaarboek Vlaanderen 02 03, VAI, 2004
Midden de mensen, NAC Kortrijk, A+ 188
Belgitudes, noA in Kortrijk, Frame, juli-aug 2004
Stadhuis Kortrijk, Achtergrond 02, VAI, oktober 2004

Tentoonstellingen

- 2008 35m³ jonge architectuur, deSingel Internationale Kunstcampus,
Antwerpen (solo)
- 2001 Jonge architecten in Vlaanderen, deSingel Internationale Kunstcampus,
Antwerpen

Contact

noA.architecten	Nieuw adres vanaf 1 april 2008
Barthelemylaan 20	Foppensstraat 14-16
1000 Brussel	1070 Brussel
T 02 503 43 82 / F 02 503 43 92	
noA@noA-architecten.net	
www.noA-architecten.net	

Auteur

Jan Florizoone (Brussel) schrijft regelmatig artikels over beeldende kunst. Toen noA hem vroeg om een tekst te schrijven voor dit boekje, vroeg hij hen 'Hoe moet je schrijven over architectuur?'

Fotograaf

Herman Sorgeloos

COLOFON

Deze publicatie verschijnt naar aanleiding van de tentoonstelling '35m³ noA. architecten', van 21 februari tot en met 22 maart 2008 in deSingel Internationale Kunstcampus, Antwerpen.

Uitgever: deSingel Internationale Kunstcampus, Antwerpen & VAI, Vlaams Architectuurinstituut, Antwerpen

Algemeen directeur deSingel: Jerry Aerts

Directeur VAI: Katrien Vandermarliere

Programma tentoonstellingen: Moritz Küng

Programma 35m³: Roeland Dudal, Moritz Küng, Katrien Vandermarliere

Teksten: Jan Florizoone, Moritz Küng, Katrien Vandermarliere

Eindredactie: Roeland Dudal

Realisatie tentoonstelling, vormgeving: deSingel

© 2007 deSingel

© 2007 VAI

© noA.architecten

© foto's Herman Sorgeloos

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie of welke andere wijze ook zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.